

ANDREU GONZÁLEZ

LIQUIDEU EINSTEIN

EL 1923 ALBERT EINSTEIN ARRIBA A BARCELONA.
L'ESTAN ESPERANT. NO SAP QUE LA SEVA VIDA PERILLA.

Capital Books

LIQUIDEU EINSTEIN

Capital Books

25

© 2022 Andreu González Castro

La imatge de portada és un fragment d'una fotografia
pertanyent a la George Grantham Bain Collection
(Library of Congress, EUA).

© 9 Grup Editorial SL, per l'edició
Capital Books
c. Mallorca, 314, 1r 2a B • 08037 Barcelona
T. 93 363 08 23
info@capitalbooks.cat
www.capitalbooks.cat

Disseny gràfic i de portada: J. Mauricio Restrepo

Primera edició: novembre de 2022

ISBN: 978-84-124086-2-1

DL B 18782-2022

Imprès a Romanyà Valls, SA

Tots els drets reservats.

LIQUIDEU EINSTEIN

ANDREU GONZÁLEZ

Capital Books

BARCELONA, 23 DE FEBRER DE 1923, DIVENDRES

El tren va arribar a l'estació de França bufant i panteixant, com si estigués esgotat després del llarg viatge des de Toló. Un núvol blanc inundava l'andana i durant uns segons va ser impossible veure què o qui hi havia darrere la fumera, que tenia l'espessor evanescent dels núvols que escup una pistola. El so d'una campaneta fendia l'aire amb l'alegria juvenívola dels picarols d'un carruatge.

Entre la gentada que baixava del tren, un parell de figures semblava encara més perduda que la resta de viatgers. Van baixar les maletes i van cercar amb la mirada algun rostre conegut al seu voltant. Ella anava cofada amb un barret aparatós que s'havia d'aguantar amb una mà perquè no l'arrossegues el vapor que expulsaven les vàlvules de la màquina. Tenia els ulls blaus, el cabells rossos i una figura arrodonida que bé podria ser el resultat d'una gran afició a la xocolata. Ell portava un barret tou d'ala ampla fet de feltre, com el dels músics de carrer, i una pipa curta de bruc enganxada als llavis. Atesa la semblança física de tots dos pels cabells esbullats, el nas carnós i el front prominent, algú els podria haver confós per un parell de germans.

—No cal que busquem ningú, que no ens ha vingut ningú a rebre —el va renyar ella amb resignació.

Ell es va limitar a escrutar les cares més properes amb uns ulls diminuts i juganers, uns ulls inquietos que no paraven de parpellejar.

—I què volies, Elsa? Hem arribat un dia abans del que te-

niem previst. Quin problema hi veus? Agafarem un cabriolé i no un automòbil. Així podrem tenir un primer contacte amb la ciutat sense que ningú ens digui que mirem cap aquí o cap allà. —Va fer una pausa i el rostre se li va tornar ombrívol durant uns segons—. El que sigui abans de tornar a posar els peus a Berlín durant una temporada.

Elsa se'l va quedar mirant com un cas perdut. Normalment era ella qui tenia cura dels detalls dels viatges, de les cartes i de les trucades, però aquell cop havia estat ell qui havia dit que se'n cuidaria. Tornava a quedar clar que no podia confiar-hi. Si d'ell depengués, vestiria sempre un mateix vestit tronat, esfilagarsat i ple de llànties. No pas un vestuari idèntic renovat cada dia per no haver de pensar què posar-se al matí, sinó la mateixa roba. No era el primer cop que anava de viatge amb una maleta i tornava a casa sense haver-la obert, amb les camises planxades i els pantalons impecablement plegats. Elsa va estirar una mà i va estarrufar els cabells de l'home, que se li havien quedat enganxats a la clepsa.

—I doncs? —va fer ella després d'uns segons.

—No pateixis. Anem a can Terradas. Ell és un dels meus contactes a la Mancomunitat. És un bon científic i, a més, parla alemany. —I afegí—: Per cert, parla tu amb el cotxer. Encara recordo quan al Politècnic em van enviar a l'estiu a classes de reforç de francès, després de treure un tres sobre sis. Després d'aquella condemna, el vaig acabar d'avorrir.

Ella se'l va mirar amb tendresa i li va retreure còmicament:

—Mira que venir un dia abans i no avisar ningú... Si posessis la mateixa atenció en els assumptes diaris que a les teves fórmules, series l'home més adorable del món.

Aquella magarrufa volia ser un compliment. Però Elsa co-neixia prou el seu cosí per no esperar-ne pas el miracle que la seva capacitat de concentració es dirigís a assumptes d'indole pràctica.

En abandonar l'estructura de ferro de l'estació, de camí cap

al cabriolé, una de les primeres impressions de la ciutat va ser la pudor del zoològic proper. Una barreja de tots els excrements de totes les espècies que la brisa marina barrejava i els feia arribar al nas.

Al rostre d'Albert Einstein s'hi va dibuixar un somriure sorreguer pensant en aquella rebuda mentre carregava les maletes en direcció a un carruatge que els portés al cor de la ciutat.

A l'edifici de Terradas, a prop de la plaça del Cinc d'Oros, els Einstein van preguntar per l'òptic a la portera. La bona senyora els va explicar del dret i al revés, i amb gestos exagerats, el motiu pel qual no hi havia ningú a casa, però el matrimoni no en va entendre ni un borrall.

Atesa la situació, Einstein va agafar a correuita un tros de paper quadriculat, arrencat d'una agenda, i hi va escriure en francès:

«Excuseu-me! No he tingut temps d'anunciar-me per telegrama. Per això, us saludo i us demano que m'indiqueu a quin hotel he d'anar».

—Ho admeto, Elsa. És culpa meva, per haver enviat un telegrama des de Singapur sense concretar el dia ni l'hora de l'arribada. Ni ens han vingut a recollir a l'estació ni esperaven que els vinguéssim a trobar a casa. —I sense donar temps que ella respongués, va preguntar—: Cotxer! Quin lloc ens recomana? Un establiment on es pugui copsar l'ambient de la ciutat.

El cotxer no era precisament un model de loquacitat llatina. De ben segur, en tenia prou de desxifrar les paraules d'aquells dos alemanys que li parlaven en un francès enfosquit i gutural. Sobretot ell. En comptes de respondre, doncs, es va limitar a mastegar una frase incomprensible i a dir arri perquè el carruatge es posés en marxa. Els portaria on més l'abellís. O, per ser més exactes, allà on cobrava una comissió de l'establiment per cada turista que els aconseguia.

—Freneu! Un moment.

La veu d'Einstein va sonar imperativa i el cotxer va entendre que havia de parar. El científic va baixar a comprar uns diaris. Encara que no els entengués del tot, li agradava mirar-se'ls per sobre. Tot d'una, va fixar la vista en el requadre d'un anunci.

—Escolti, aquí al diari diu que hi ha un Grand Hotel. I que té cent cinquanta habitacions. Anem-hi.

Dit i fet. El cotxe va baixar per un passeig de Gràcia ple de palaus modernistes a banda i banda, va descendir fins a la rambla de Santa Mònica escortat per rengleres inacabables de plata-ners imponents i despullats i s'aturà a Las Cuatro Naciones.

Encara no havien començat a desfer les maletes quan l'hoste il·lustre va sentir que algú picava a la porta amb insistència. Einstein va aixecar l'arc de les cordes. Era evident que no havia vingut a Barcelona per visitar-la com un turista més, però almenys confiava que hauria tingut una estona més llarga per tocar el violí.

—Elsa, que pots obrir?

Era el director de l'hotel, amb el rostre vermell per la vergonya. Gastava un francès untuós que esquitxava de tant en tant amb algun germanisme.

—Però Herr Einstein, com se us acut venir al nostre hotel sense anunciar-vos? Som l'establiment hotelier més antic de la ciutat i, si ho haguéssim sabut abans, us hauríem buscat una cambra que estigués més d'acord amb...

—Si us plau. Jo soc un ciutadà modest i he pres la cambra que correspon a la meva categoria —l'interrompé el científic—. Només volia tocar una mica el violí abans de començar el meu periple per la ciutat. Perquè intueixo que no em deixaran respirar gaire.

No havia acabat de pronunciar aquestes paraules quan van

aparèixer dues persones més en escena com si haguessin estat invocades per un sortilegi.

—Amic Lana! No us veia d'ençà que vau abandonar Berlín — va exclamar Einstein amb jovialitat.

—Quins temps, aquells! Llavors no tenia la closca tan pelada —es va plànyer Casimiro Lana Sarrate amb un deix de resignació—. Si no hagués estat per la beca per estudiar química inorgànica, no sé si la meva família s'hauria pogut permetre aquell luxe. I si no hagués estat per la maleïda guerra, potser encara hi viuria, com el meu germà.

En sentir la paraula «closca», la persona que acompanyava Lana, Rafael Campalans, es va tocar el cap esclarissat de forma instintiva. Sota les entrades als cabells ondulats i més aviat llargs —unes veritables badies on atracaven un estol nodridíssim d'idees científiques i polítiques—, gairebé hi suraven unes ulleres sense barnilles d'una rodonesa que semblava traçada amb compàs. Fou ell qui va parlar a continuació:

—També a mi m'agradaria tornar a Charlottenburg. Quan hi vaig estar estudiant, encara no era un barri de Berlín, que tot s'ho empassa. Aquí a Barcelona, si fa no fa, passa el mateix. La gran urbs engoleix les viles veïnes a una velocitat endimoniada. D'ençà que es van enderrocar les muralles, la ciutat s'eixampla. És el signe del temps. I no sempre m'agrada.

Tots tres van assentir amb el cap. Havien estat en contacte constant per carta, combregaven amb molts ideals de la ciència i la política i es tractaven gairebé amb la familiaritat de qui reprenen una conversa abandonada el dia abans a l'hora del te.

—Per cert, que no saben quina tranquil·litat que em suposa poder parlar amb vostès en alemany —va prosseguir Einstein—. Tinc fòbia als idiomes. Durant les meves conferències, confio que em faré entendre amb dibuixos i fórmules.

—No patiu pel vostre francès: el podreu maltractar sense por que ningú us esmeni, que el que gasten els nostres conciutadans és més aviat deficient. No tothom té el mateix do de llen-

gües que el nostre amic Lana i parla com si res alemany, anglès, francès, italià, castellà i català –el tranquil·litzà Campalans–. I ara, professor, acompanyeu-nos a un altre lloc on ja us hem reservat dues habitacions. Sou hoste de la ciutat i, entre nosaltres... –va abaixar la veu, temorós que el sentís el director, que encara papallonejava pel passadís– aquest establiment pot ser tan antic com vulgui, però no és de tanta categoria. Fins fa quatre dies encara es deia fonda i no hotel.

–Pel que fa al nostre amic Terradas –va afegir Lana amb veu circumspecta–, no ha pogut venir, com era el seu desig. Segur que no n'esteu al corrent. Se li ha mort una filla de catorze anys. Una vertadera desgràcia. Fins i tot una persona més aviat freda i amb mentalitat científica com ell ha quedat molt trasbalsada per un fet així.

Un fet així. I el cap d'Einstein va viatjar rabent des de les quatre parets de l'hotel Las Cuatro Naciones fins a la riba del llac Como. Allà on Mileva s'havia quedat embarassada per primer cop. Serà un Hanserl o una Lieserl? Ell volia un Joanet i ella, una Isabeleta. Va ser una Lieserl qui va arribar al món a finals de gener del 1902 a Novi Sad, a cals pares d'ella. Ell, un alemany que vivia a Suïssa, havia tingut una filla de l'Imperi austrohongarès. Una filla sèrbia. El part va ser difícil i ell no hi era, s'havia quedat a Suïssa. Ni tan sols estaven casats. De fet, a ell no li va arribar el permís patern per casar-se amb Mileva fins que Einstein pare va ser al llit de mort. Només *in articulo mortis* afluixà. I aleshores també ho va fer sa mare, Pauline Einstein, encara que no li agradaven les sèrbies en general. Ni aquella dona pionera del Politècnic de Zuric en particular. «És un llibre, com tu, però necessites una esposa.» «Quan en tinguis trenta, ella serà una vella bruixa.» Aquelles paraules brutals de Pauline Einstein encara li ressonaven a les parets del cervell.

Lieserl amb prou feines havia deixat anar el primer vagit i els seus pares ja en parlaven per carta com si fos un fardell.

Com s'ho farien per cuidar Lieserl? No ho podrien fer de cap de les maneres. Per l'oposició familiar i perquè perillava la feina que ell tenia a tocar. Ja la tenia al sac gràcies al seu amic Michelle Besso: aquell jueu sefardita, funcionari a l'oficina de patents de Berna, que tant l'ajudava amb les matemàtiques i en qüestions pràctiques. Si aconseguia aquella feina rutinària, tindria prou temps per a les seves investigacions. Temps per pensar en el temps i l'espai, i explicar-ho amb rellotges, trens i ascensors. Però encara no es podia dir blat. I aquella criatura ho podia engegar tot a rodar. Era evident que calia desfer-se'n.

Com si el nadó fos conscient de tots els maldecaps que generava al seu voltant, va començar a tenir febre i vòmits. Unes taques rosades no van deixar lloc al dubte: escarlatina. Ell no es movia de Suïssa, però escrivia a raig cartes plenes de frisança. Segur que no tindrà seqüeles? Això complicaria donar-la en adopció. Qui es voldria quedar una criatura amb problemes? Però no va caldre pensar-hi gaire. Com si volgués fer la farina blana, Lieserl va passar per aquest món a la velocitat que ho faria uns anys més tard el cometa Halley. Va fer mutis en un tancar i obrir d'ulls. S'havia convertit en la picada d'ullet fugissera que fa un eclipsi, en un estel apagat fa milers d'anys que encara brilla amb llum cendrosa més enllà de Mercuri.

La pobra Mileva ja no va tornar a ser la mateixa. Mai no va tornar a somriure a les fotografies com havia fet abans. Es va accentuar la seva coixesa i va deixar de ser la Doxerl d'Einstein. Ni la seva nina, ni la seva bruixeta, ni la seva granoteta. I ja no van tornar a tenir cap nena. Només sabien fer nens.

Einstein s'espolsà aquests pensaments com qui espanta una mosca vironera d'una manotada. Això no és Novi Sad ni Berna, és Barcelona.

Aleshores, tots quatre, els tres homes i Elsa, van agafar un cotxe, aquest cop Rambla amunt cap a l'Hotel Colón. Abans d'arribar a la cantonada del passeig de Gràcia amb la plaça de Catalunya, el brunzit de la ciutat vibrant i cada cop més dei-

xondida se'ls va tirar a sobre. Els faltaven ulls per abastar el formigueig de la plaça. Mentre feien cap a l'hotel, a banda i banda els cridaven l'atenció els rètols d'establiments de tota mena: Maison Dorée, Hotel Bristol, Círculo Ecuestre, Real Asociación de Cazadores de Barcelona, Cine Salón Cataluña, Zurich. A sobre del cafè que feia cantonada, estaven apagats els rètols lluminosos de Bambú i Firestone.

–Goita, aquí diu Zurich. Ja em sento a Barcelona com a casa –va fer ell, gairebé parlant amb si mateix.

Només Elsa va entendre fins a quin punt l'estirabot no es tractava d'un acudit.

BARCELONA, 24 DE FEBRER, DISSABTE

Albert Einstein es va despertar ben d'hora i encara va mandrejar una mica al llit. A l'habitació del costat, la seva cosina Elsa també estava desperta. Les dues habitacions es comunicaven per una porta que es podia tancar amb baldó per qualsevol de les dues bandes. Aquella nit cap dels dos no s'havia tancat, però no era infreqüent que ell ho fes quan ho considerava oportú. Elsa entenia aquell costum com una necessitat del científic de concentrar-se en els seus treballs. De fet, a l'àtic del pis de Berlín Elsa hi tenia prohibit l'accés. Només de mala gana ell accedia que la dona de fer feines hi entrés de tant en tant.

Aquell mateix matí, els Einstein es van deixar guiar per Josep Puig i Cadafalch i Domènec Palet i Barba per les tres esglésies bessones de Terrassa: Sant Pere, Sant Miquel i Santa Maria. Tenia una certa gràcia que li proposessin tantes visites a esglésies a algú que als dotze anys havia decidit que les històries de la Bíblia no podien ser veritat.

El president de la Mancomunitat de Catalunya i arquitecte, un home sovint geniüt i agressiu, es comportava com un xaiet al costat del matrimoni Einstein. L'edat havia endolcit un xic els trets més cantelluts del seu caràcter, que encara s'endevinaven sota el nas aguilenc. Però sobretot es comportava amb mesura davant la categoria del científic que tenia davant seu. Precisament algú que havia estat regidor a Barcelona i diputat a

Madrid com ell era ben conscient que una cosa era edificar una casa al passeig de Gràcia o a la Diagonal, competir en el gust dels burgesos amb Gaudí i Domènech i Muntaner, haver-se-les amb uns propietaris a vegades pretensiosos i uns obrers sovint indolents, i una de ben diferent haver esmenat la plana a Newton.

—I en aquesta absidiola hem recuperat un fresc amb la condemna, mort i inhumació de Thomas Becket, arquebisbe de Canterbury. —I dit això, l'arquitecte va mirar els seus hostes—. Segur que no us amoïno? L'art romànic és la meva especialitat, m'hi podria estendre encara més. Però no vull allargar-me amb les explicacions sobre aquest conjunt.

—I ara! —va respondre Einstein amb sornegueria—. Les morts truculentes em semblen un bon tema de conversa. Sempre que hagin passat fa molt de temps i no es tracti de la meua.

Abans que algú pogués malinterpretar la facècia, el senyor Palet i Barba va demostrar les seves virtuts com a advocat per intercedir a favor dels Einstein i de la resta de concurrents.

—Farem un petit recés abans de tornar a Barcelona. Segur que ens convindrà descansar una mica abans de tornar a l'automòbil.

Camí de Terrassa, i abans de la parada prèvia al monestir de Sant Cugat, havien pujat per l'Arrabassada fins al mirador del Tibidabo. Allà Casimiro Lana havia tirat una foto a Einstein, a Antoni Utrillo, mestre de cerimònies de la Diputació, i a Puig i Cadafalch. Mentre esperaven que l'aragonès posés en solfa el trípode, la màquina d'acordió i la pera, van mirar cap a la taca urbana cada cop amb menys clapes que s'estenia de Sants a Sant Andreu del Palomar. Sobre la plana, com en una maqueta immensa, el laberint de la ciutat antiga es veia cenyit per un eixample creixent, fora del qual hi havia torres i poblacions esparses. Des de la llunyania, les cases es barrejaven amb els tallers i les bòbiles amb els vapors. I el temple expiatori de la Sagrada Família aixecava el cap amb calma bovina entre des-

campats on els joves s'entregaven a la fal·lera del futbol després de plegar. Una basílica erigida en temps de bòbiles i fàbriques elèctriques, feta a imatge del Sagrat Cor de Montmartre, per a l'expiació dels pecats de la classe obrera que havia adoptat les idees revolucionàries. Quan van explicar a l'alemany la inspiració del temple, com un llamp li va passar pel davant el fervor revolucionari de Berlín l'any 18 i com havia intervingut per alliberar el rector i el degà de la universitat, empresonats pels estudiants revoltats al Reichstag.

—Que curios! M'agraden aquestes paisatges amb àmplies perspectives, sense muntanyes que interrompin la visió. I, en canvi, he passat mitja vida a Suïssa —va fer Einstein amb els ulls clavats a la làmina blava del mar.

Utrillo no va poder reprimir una frase amb un fons de desencant veient la ciutat ensopida als peus.

—Oi que sembla una ciutat pacífica? Doncs aquí on la veieu, hi ha unes batusses considerables. De tota mena. Vam partir una Setmana Tràgica que va comportar la crema d'esglésies, convents i escoles arran de la lleva de reservistes per a la guerra al Marroc. Però no sempre mouen renou els obrers. Fa prop de vint anys, uns tres-cents oficials van assaltar una revista on jo col·laborava, el *Cu-Cut!* Per un acudit sobre la guerra de Cuba! La ferida d'aquella pèrdua coïa a l'Espanya imperial. I molt. Encara em dura l'esglai. Aquests militarots sempre en porten alguna de cap.

—Què m'heu de dir! A Alemanya, el militarisme dels prussos és terrible. Els prussians no han quedat escarmentats després de la guerra. Al capdavant, no es va fer en terra alemanya, i no han tastat l'amargor de la destrucció de casa seva. Encara que us sembli inconcebible, han fet pensar a milions de persones que Alemanya va estar a punt de guanyar.

Una ombra enteranyinà la vista del científic durant uns segons, després dels quals va prosseguir:

—Fa mesos que soc fora de Berlín. Ja no m'hi sento tan aco-

lilit, malgrat la meua excel·lent relació amb Planck i la resta de membres de l'Acadèmia Prussiana de la Ciència. Planck m'aprecia. A més, és un bon pianista. M'acompanya a la perfecció quan toco el violí. Però després de l'assassinat de Rathenau, el nas em deia que havíem de passar una temporada fora de Berlín. Hi havia rumors. Amenaces velades. Pobre Walther. Sempre em deia que jo havia de contribuir a restaurar la reputació d'Alemanya... I jo li feia cas. Fins i tot després que morís. En certa manera, li devia aquesta gira, primer al Japó i després a Jerusalem. A Palestina he volgut donar suport a la creació d'una universitat hebrea a la ciutat. Des de Singapur, us vaig telegrafiar –es va girar cap a Puig i Cadafalch– per explicar que vindria a finals de febrer a Barcelona sense...

–Si us plau, Herr Einstein. No cal que us torneu a excusar.

–Potser no és prou elegant parlar de diners. De fet, és prou penós. Però no podia rebutjar la vostra oferta. Les 3.500 pessetes de la Mancomunitat més les 3.500 que em pagaran a Madrid són una bona picossada. A més, tot el que no sigui cobrar en marcs és una benedicció! Quan em vaig divorciar fa anys, vaig dir a la meua primera esposa que li donaria l'import íntegre del Nobel: ja comptàvem que el guanyaria tard o d'hora. Més de 120.000 corones sueques. Una part va anar directa a Zuric; l'altra és en un compte dels Estats Units i els interessos també els rep ella, ja que s'ha quedat els ganàpies. No em perdonaria que passessin privacions de cap mena. Sobretot perquè el Tete...

–Esteu bé?

Fins i tot algú que feia tan poca vida familiar com Puig i Cadafalch, sempre immers en viatges per motius laborals o polítics, va notar el sotrac anímic d'Einstein. Qui és que no es commou davant algú que plora?

–El meu fill Eduard va patir molt amb la separació. És un noi molt despert i delicat, però a vegades penso que li he fallat com a pare.

Es va ennuegar i va haver de treure un mocador rebregat de la butxaca.

—Hem sentit a parlar de la hiperinflació alemanya —va dir Puig per canviar de tema—. Aquí, després de la guerra, també en vam patir. La canalla cantava tota contenta una cançó que feia: «Senyorina, senyorina, / en el forn no hi ha farina, / a peseta la sardina, / i a sis rals el bacallà, / i no hi ha pa, / i no hi ha pa.» Seria una mica llarga de traduir. Però la música de la rima no amaga les penalitats.

La resposta d'Einstein va adoptar un to molt menys enjogassat per parlar de la seva realitat.

—Amb el temps, la situació econòmica d'Alemanya no ha fet sinó agreujar-se. El que va passar a Àustria és una broma al costat del que passa ara mateix al meu país. Per això vaig demanar 2.000 lliures a canvi del viatge al Japó. Necessitava diners en una moneda estable per a la meva exdona i els nens. Quan estava a punt de casar-me per primer cop, encara recordo —va adreçar una mirada cuitada en direcció a Elsa i va abaixar el to de veu— que vaig dir a Mileva: «Mitza, ens posarem a treballar i els diners seran tan abundosos com els fems!».

I com una cirera crida la seva bessona, aquell record li'n va portar un altre al seu cap: la primera estrofa d'un poema que havia escrit en aquells temps més despreocupats a la seva Nina:

Déu meu, aquest Joanet!
Està boig de desig.
Quan pensa en sa Nineta,
crema el coixí.

Però fins a quin punt havia estat sincer amb ella? N'estava de debò enamorat o l'havia utilitzat per deslliurar-se del domini de Pauline Einstein, la seva progenitora? No havia trobat en Mileva la millor manera de fer enfurir la seva mare? Havia estat mai enamorat de Mileva o simplement li agradava la visió d'ell

mateix fingint-se enamorat? Al capdavant, ell era un solitari, un esperit lliure. Un cotxe amb un únic cavall que corria sol cap a l'infinit. Un Einstein. «Ein stein»: una pedra.

Abans que el seguici tornés cap a Barcelona, amb el tombant llòbrec que havia pres la conversa, es va fer en el grup un silenci persistent, espès, incòmode.

En una altra part de la ciutat, arran de mar, un jove es va despertar amb la campana del tren que indicava que havien arribat a la destinació. Va sentir la paraula en boca del cap d'estació pronunciada amb un accent molt diferent del que solia sentir, però tot i així la va entendre perfectament.

—Barcelona!

Es va desemperesir estirant braços i cames cap als quatre punts cardinals i no va reprimir un badall sorollós. Va agafar el farcell i va baixar del tren d'un salt des de dalt de tot, sense recolzar-se al marxapeu.

Només aleshores va veure que uns homes armats controlaven la documentació. Portaven sengles fusells a l'espatlla i es tapaven el cap amb un curiós barret triangular de xarol. Si se n'hagués adonat abans, podia haver sortit per la finestra del tren cap a la via i esmunyir-se per algun lloc poc vigilat de l'estació. Però ja no tenia escapatòria.

—Passaport.

Otto els va lliurar els papers. «Deutsches Reich. Reisepass» va llegir el guàrdia civil. No era un passaport de diplomàtic. I un noi jove no podia venir sol de turisme. Vint-i-un anys? Qui s'ho podia creure, encara que ho digués aquell document? «Name des passinhabers: Oliver Neumann.» El guàrdia civil va tornar a mirar la cara del noi. Tenia un rostre blanquíssim, com de figureta religiosa. Però, alhora, defugia mirar-lo directament als ulls i els amagava sota l'ombra de la gorra. I aquell nas aguilenc. Quina una en podia portar de cap? Només el va treure de les

seves especulacions el cop de colze d'un company, seguit d'un gest que mimava un porró i que volia dir que era hora d'esmorzar. Es va afigurar el vi i un plat de seques amb botifarra.

En fi, tampoc no era cosa seva. No cobrava per fer de Sherlock Holmes.

—Endavant. Que tingui una bona estada a Espanya, senyor Neumann. El següent.

Encara esglaiat, Otto es va encaminar cap a on va intuir que hi havia la sortida de l'estació sense deixar-se ajudar per cap camàlic dels que traginaven baguls de cantell damunt l'espatlla. Portaven brusa blava i, al cap, gorra o barretina, una peça que no havia vist mai al seu país. No es va deixar distreure gaire per aquells detalls. El primer que havia de fer era encaminar els seus passos a l'adreça que tenia apuntada en un paper minúscul.

Un cop fora de l'estació, va llegir al cotxer en veu alta el nom del carrer en un accent macarrònic i amb prou feines intel·ligible. L'home el va mirar de dalt a baix, va fer que no amb el cap i digué unes paraules que Otto no va arribar a entendre:

—Voleu dir que no teniu mal copiada l'adreça, senyor?

Otto va arronsar les espatlles i va replicar amb un somriure càndid. Llavors el cotxer va afegir:

—Vós mateix. En aquest barri em sembla que no hi durareu ni una hora. Però el que hi aneu a fer no és cosa meva.

Dit això, va fer petar les xurriaques i el cavall es va posar al pas. Mentre enfilaven el passeig de Colom, Otto es va assegurar per últim cop que havia memoritzat l'adreça, va ensalivar ben ensalivat el paperet i se l'empassà com qui engoleix d'un mos un núvol de cotó de sucre.

Un cop al barri Xino, al cor del districte cinquè, Otto va anar a comprar. Deixà enrere el Cafè Català de la rambla de Santa Mònica, l'olor d'excrement de cavall de la caserna immensa de Drassanes barrejada amb salobre, i va girar cap a Conde del

Asalto. Passà per davant del palau del comte Güell i es va endinsar en un dèdal de carrers cada cop més estrets i més plens de gent. La roba penjada als estenedors anava a banda i banda dels carrers i formava una xarxa tan atapeïda que la llum del sol gairebé no arribava a les llambordes, malgrat que era de dia. De les façanes regalimaven fils grisos de sutge i brutícia. El terra tenia una aparença llefiscosa i de perpètua humitat, barreja de pissums, escopinades i esquitxades de xibeca.

De la taverna en sortien homes fent tentines. «El Mundo», va poder llegir en el rètol. Alguns dels borratxos feien escarni d'una senyora vestida de forma estrofolària i amb un pentinat alt. Mocador al coll, mitjons de ratlles. «Lola, que vas maca avui! Càgum de!», va dir un. «Monyos, guapa!», deixà anar un altre mentre es petava de riure. I ella, embadalida, va seguir el seu camí com si res, com si estigués molt ocupada en unes tasques imaginàries o bressolant un nadó invisible per a tothom menys per a ella.

El desconcert d'Otto creixia a mesura que s'apropava a l'adreça convinguda. Segur que no s'havia equivocat? El va treure d'aquestes cabòries, retallat a contrallum davant el llinard d'una porta badada, una figura corpulenta, més pròpia d'un teutó que d'un oriünd de la Mediterrània.

—Oliver Neumann, suposo? —va saludar-lo.

No calien gaires presentacions. Hermann Berchtoldt el va fer passar a la rebotiga, tancà el pany de la porta del carrer i tragué d'un calaix tancat amb clau un paquet embolcallat amb una tela. Va desfer el paquet i sobre la roba van relluir dues pistoles.

—Aquesta és una Star model 1919. Calibre 7,65 mil·límetres Browning. És com la Colt 1911. Feta al País Basc, a Eibar, de la fàbrica Bonifacio-Echevarría. És la sindicalista. La que fan servir els anarquistes de la CNT. És petita i la pots portar lligada amb un cordill. Treus el folre d'una butxaca, enrotlles el cordill a un botó dels que subjecten els elàstics i portes la pistola pen-

jant, amagada al camal dels pantalons, a l'alçada del turmell. Així, si tens la mala sort que hi ha un registre ordinari de la policia, entre les presses i la desgana, no te la trobaran. Quan la necessites, tibes de la corda i recuperes l'arma. Veus? Així.

Berchtoldt tenia una butxaca foradada i va fer pas a pas tota l'operació: va lligar l'arma amb un cordill, va lligar-ne un cap a un botó i la pistola lliscà per dintre del camal fins al turmell. Només un petit embalum, com si fos un bony, revelava l'arma. Va tibar del cordill i la va recuperar. El va deixar anar i la pistola baixà gairebé fins al peu com si hagués agafat un ascensor invisible.

—Un cop hakis fet la feina, la tornes a ficar pel forat i la deixes caure. És semiautomàtica i et permet vuit trets. Vigila de portar-la sempre assegurada.

Otto la va agafar i la va sospesar fent veure que hi entenia.

—Aquesta altra és la Browning model 1910 de la Fabrique Nationale, la que fan servir els del Sindicat Lliure. Els blancs. Els de la patronal, vaja. De fabricació belga. També és com la que van fer servir els serbis que van pelar l'arxiduc Francesc Ferran d'Àustria. Que està comprovat que funciona, vaja —va dir amb un somriure simiesc.

Davant del silenci sepulcral d'Otto, l'home se'l va quedar mirant de fit a fit.

—Tu fas pinta que només has disparat a les barraques de l'Oktoberfest.

«Es nota massa. Otto, a qui vols enganyar?» Era cert: només havia agafat una arma a les barraques de la gran festa bavaresa i durant els dies que havia estat a la finca d'un *juncker*, el duc de Coburg. Tanmateix, va sentir que una veu de sobte enrogallada, com si no fos seva, li brollava de ben avall, de l'estómac:

—Vostè què em recomana?

Berchtoldt li va adreçar una mirada de commiseració i va fer el gest de guardar les pistoles novament al calaix.

—Si fossis el meu fill, et recomanaria que tornessis cap a casa.

Otto va aixecar la vista. El va mirar amb cara de gos apallissat.

—Si encara pogués, ho faria ara mateix.

L'home va fer que no amb el cap, encara incrèdul.

—Si és per al que jo penso, el normal és que actuïn quatre homes. Un assenyala. Dos més desapareixen. El quart, remata. Almenys és com ho fan els anarquistes. I no els ha anat pas malament. En aquesta ciutat, els blancs i els anarquistes s'entremeten a una velocitat endimoniada. Com és que vens tu sol?

Davant el mutisme d'Otto, Berchtoldt va agafar la Star i la hi donà. El gallet semblava una mitja lluna creixent i llòbrega, vestida de dol.

—Agafa aquesta. És més petita i pesa una miqueta menys. I preu per preu, que es pensin que han estat els pollosos de la CNT.

Tot seguit li va dir que memoritzés una adreça: carrer del Cid, 12.

—Aquí al Xino hi ha gent de tota mena i condició. Rusos, montenegrins, xinesos, holandesos... També algun alemany més. No te'n fiïs de ningú, i encara menys dels alemanys. Aquesta és una ciutat d'espies i agents dobles. La guerra s'ha acabat, però la lluita continua.

Es va estalviar de dir-li que, durant la contesa, la societat havia estat dividida entre germanòfils i aliadòfils amb la mateixa passió que els amants de l'òpera es professaven una enemistat irreconciliable des de les trinxeres wagnerianes i verdianes. Però a l'exèrcit no hi havia hagut debat: les simpaties per les potències centrals hi havia estat aclaparadora. Igual que entre els funcionaris i el clergat.

—Ves a cal Jaume, darrere del bar La Mina, hi podràs llogar un llit per 60 cèntims. No hi esperis luxes asiàtics: abans era l'alberg municipal. Quan et preguntin qui ets...

—Sí, és clar. Oliver Neumann.

Otto va pagar l'arma i va enfilat cap a la sortida.